

1899

3

APXMB

تریمانوف

توک آذربایجان وینتی

مختصر صرف و نحو

1199

۱۸۹۹
۳

۵-۳۶۱۱۱

Н ۵۵

ترک — آذربایجان دیلینینگ

مختصر

صرف نحوی

روس و مسلمان مکتبیرینده ترکیجه اوخویان اوشاقلار ایچون

دوزلدو بدر

بادکوبه قمنازییه سینیک ترک دیلینیک معلمی

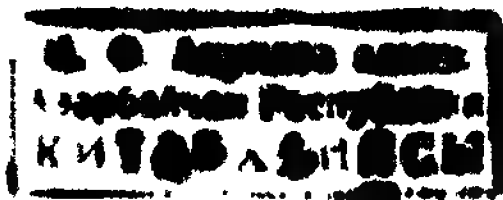
نریمان نریمانوف

22391

БАКУ.

Типографія Губернскаго Правленія.

1899.

пу

(بول) (برشی بر نیچه آدمیگ آراسینده بولمک) بول (چوخ
عناسنه) بول (تاپ) بو کلمه لرده اوج آیری سسلی حرفلر
بر حرفیه (و) یازیلیر. بولدن سوی چوخ آدم بو سسلی
حرفلریده ایشتمیر (منیم) کلمه سینی یازیرلر (منم — مه نه م)
اما یزیم تصویریمزه کوره نه قدر سسلی حرفلری آشکار
ایتمک، اول قدر یازیمز آسان اولار...

ایکینجی، ترک — آذربایجان دیلینگ یازیسینی چتین ایدن
عرب دیلینه مخصوص اولان حرفلردر (ت — ط، ا — ع،
ذ ظ ض، ث ص) دوغرودر دیلمزده عرب سوزی چوخدر،
و عرب سوزلری یوخارده ذکر اولنان حرفلرایله یازیلیر،
اما همون سوزلر ترک دیلینده او قدر ایشنوبدر که ترک سوزلری
کمی اولوبدر. عرب دیلینده بر سسلی حرف نیچه نشانیله
یازیلماقنه سبب او در که عرب لسانینده هر حرفیگ بر
مخرجی وار و مخرجه کوره هانسی حرف یازیلماقی معلوم
اولیر+ و کلمه لر یگ معنالی دکیشیرلیر، اما او کلمه لر
بزییم دیله قارشوبدر اولاری بز مخرجسینر دیوریک مثلا:
(سوال) کلمه سینیگ (س) حرفنی (ثواب) سوزینیگ (ث)
حرفنی کمی اوخومیور یقی؟ نیچون کرک (سوال) (س)

حرفیه و (ثواب) (ث) حرفیه یازیله؟ هر گاه ترک دیلینده
حرفیگ مخرجی کلمه نیگ معناسینی دکیشدیرمکینه سبب اولسه
ایدی البته اوندک کریدی (ثواب) و (سوال) یازیلیدی.
روس لغتینده یونان دیلیندن کوتویلمینی چوخ کلمه وار.
هر چند، او کلمه لر یگ یونان دیلینده یونان حرفلریله یازیلیر
مخرجلری آیریسده بونگه بیله روس او سوزلری اوز الف
باسید. یازیر حتی (ح) حرفیگ یزینه (خ) یازیلیر! هر
دیل بیله در، هر ملت چالشیر که مخصوصی دیلی و یازیسینی
اولسون، اما بر!...

امید ایدیریککه معرفتو اهل قلم قدداشلاریمز یازیمزده
اولان بو مشکلاته دقت ایدوب یوخارده ذکر اولنان نقصانلری
بربر یازیمزدن کوتوره لر.

بیچاره ترک ملالاریمز یگ اکثری اوز دیلینده کاغذ یازه
یلمیر! بونگه بیله همون ملالار اوزلرینی اهل صواد حساب
ایدیرلر، چونکی فارسجه یازماق باچاریرلر و عربجه بر آزدوبلر...
عیب دکمی؟ بیله اولان صورتده بز — ترکر اوزیمزه ترک دیمییوب
فارس دیک و فارسه یاشوب دیلینی ویازیسینی اوکره نگ،
یا اینکه آذربایجانلرده قالب اوز آنا دیلمیزی بیلمک... او

آنا که سگا او دیلده تریبه ویروبدر، سگا او دیلده یخشی. یماندن تانیدوبدر، سگا او دیلده لایله دیوبدر و آخرده همون او دیلده الهگی تانیدوبدر!... حیف! کوره سن بو باره ده فکر ایدن و ارمی؟ آخر سوال: هانسینده قالمالیق؟ هانسی دیل بزیم آنا دیایمز در؟ جواب ایستیوریک .

بزسه اوزیمزی ترک آذربایجان طائفه سیندن حساب ایدوب آنا دیلیمزه جزوی بر نفع کتورمکدن اوتری عثمانلی صرف) و نحوینه موافق بو کتابچه نی دوزلتدیک صرف و نحو علمی چوخ چتین علملردن بریدر و بو علمیه مشغول اولان کرکدر بر دیلیگ باره سنده یازانده او دیلی یخشی یلمیش اولسون، بو دیلده هنرلر کوسترمیش اولسون؛ هر چند بز ترک دیلنی یخشی یلمیریک و هنرلر کوسترمه میشک بونگله بیله غیرتلو معرفتو اهل قلم قرداشلاریمزیک کوه کلکینه امید باغلیوب اوزیمزه بو جرشتی کوتدیک .

امید ایدیریککه غیرتلو قرداشلاریمز عموم خیردن اوتری نظرلرینه کنن سهولریمزی کوستره لر، تا ایکیمنجی چاپده او سهولر اولمیه . چوخ خوش حال اولاردیق که دقتلرینی مکتوبیه بیلدره لر. بو کتابچه لگ آخرینده هر قاعده یه موافق مثالار

چاپ اولنوبدر. معلملر هر قاعده نی شاگردلره بیان ایدندن صگره قاعده یه مخصوص مثالاری از بر کرک یازدرالار و تحلیل ایدله ... ن. نریمانوف

بو حرفلر بولتیر ایکی یره: (۱) حروف منفصله (۲) حروف

متصله

(۱) حروف منفصله او حرفلر در که اوزلریندن صگره کی

حرفلره بيشمز: ا، د، ذ، ر، ز، ژ، و.

(۲) حروف متصله او حرفلر در که اوزلریندن صگره کی

و قباکلی حرفلره بيشر: حروف منفصله دن باشقه قالان حرفلر

— حروف متصله در.

حرفلر سسلرینه کوره ایکی قسم اولیر: (۱) حروف صامته

— سس سیز حرفلر: (۲) حروف معقوته — سسلی حرفلر.

(۱) حروف صامته اوزلکنده سس سیردرلر: ب، پ، ث، و غیر...

(۲) حروف مصوته حروف صامته یه سس ویریر.

حروف مصوته بولار در: آ — ا — ا — ا — ا — ی — و.

سسلی حرفلر ایکی قسم اولیر: (۱) دولو سسلی حرفلر:

آ — ا (آلما) و (دوست) و (پوت). (۲) بوش سسلی حرفلر:

ا — ا — ی — ی (و) ایل — دیر — اوزوم.

(ЭТИМОЛОГІЯ) صرف نحو (СИНТАКСИСЬ)

صرف نحو بر علمدر که دیلی دوغرو سویلیوب یازمقدن

دانشار.

ترك — آذربایجان دیلی فارسیدن و عرییدن چوخ

نفظلر قاریشمقنه کوره اوچ اساندن مرکب بر دیلدر

اصل حروفی حروف عربیه در، هانسلا رکه ۲۸ حرفدن

عبارتدر: ا، ب، ت، ث، ج، ح، خ، د، ذ، ر، ز،

س، ش، ص، ض، ط، ظ، ع، غ، ف، ق، ک، ل، م، ن،

و، ه، ی. فارس، اوز دیلینده اولمقه کوره، بو حرفلره

دورت حرف آرتروبدر: پ، ژ، گ، چ. ترك آنجاق گ (نون صغیر)

آرتروبدر و فارس آرتیردیقی حرفلر ترك دیلینده ده ایشلیر،

بوگا کوره ترك الف باسی ۳۳ حرفدن عبارتدر: ا، ب، پ،

ت، ث، ج، چ، ح، خ، د، ذ، ر، ز، ژ، س، ش، ص، ض،

ط، ظ، ع، غ، ف، ق، ک، گ، ل، م، ن، و، ه، ی.

(۱) اسم

(Имя существительное)

اسم بر شخصه و یا بر شیه دلالت ایدن کلمه در،
مثلا: حسین، آغاج، تفلیس.

اسم خاص اسم جنس

(Имя собственное и нарицательное).

اسم خاص معین بر شیگ آدیدر، مثلا: حسین، تفلیس.
اسم جنس معین بر شیگ آدی اولمیوب آنجاق بر جنسه
اولان چوخ شیگ آدینی ییلدیریر، مثلا: آغاج، آدم، کتاب

مفرد و جمع

اسم جنس بر درسه مفرد و چوخ ایسه جمع دینیر
جمعیک علامتی ترک دیلینده (لر) و یا (لار) در.

مفرد	جمع
آغاج	آغاجلار

کتاب کتابلار

دمیر دمیرلر

قلم قلملر

(۱) قید: هر گاه کلمه ده مفرد حالنده آخرمچی حرفدن
قباق دولو سسلی حرف اولسه (لار) آرتلنیر، مثلا: آغاج—
آغاجلار.

اما بوش سسلی حرف اولسه— (لر) آرتلنیر، مثلا:
دمیر— دمیرلر

(۲) قید: (لر) و (لار) علامتری اوزلریندن قباکلی حرفله
یاپشار، آنجاق کلمه نیگ آخری حروف متفصلیه قورتارسه و
یا ایکه (ه) (لر) و (لار) یاپشماز. دره لر، آلمان کلمه لر...

(۳) قید: کلمه نیگ آخری (ی) قورتارسه جمع حالنده (ی)
کرك یازیلسون، مثلا: دلی—دیلر، اولی— اولیلر.

(۴) قید: اسم خاصدن جمع اولماز.

(۵) قید: اسم جنسلر و خاص جانلی و یاجانسیر اولیر.
جانلی اسم جنسلر: آیی، قورت، آت: جانسیرلر: آغاج، دمیر،
قلم. جانلی اسم خاصلر: حسین، حیدر، صفر.
حانسیرلر: تفلیس، کور، مصر،

جانلی اسمیگ سوالی: کیم؟ جانسیر اسمیگ سوالی: نه؟

اسم جنس و خاص ۷ حالده دکیشیرلیر

حالی	سوالار	مفرد	جمع	مفرد	جمع
۱نجی حال	— کیم؟ نه؟	آغاچ	آغالار	حسن	—
۲نجی حال	— کیمه؟ نه یگ؟	آغاجیگ	آغالاریگ	حسیگ	—
۳نجی حال	— کیمه؟ نه یه؟	آغاجه	آغالاره	حسه	—
۴نجی حال	— کیمی؟ نه یی؟	آغاجی*	آغالاری	حسینی	—
۵نجی حال	— کیمبله؟ نه ایله؟	آغاجیله	آغالاریله	حسینیله	—
۶نجی حال	— کیمدر؟ نه دن؟	آغاجدن	آغالاردن	حسندن	—
۷نجی حال	— کیمده؟ نه ده؟	آغاجده	آغالارده	حسنده	—

- ۸) قید: هرگاه اسمیگ آخری سسلی حرفه قورتارسه
 ۹نجی حالده کرکدر (ایله) یازیله، آنجاق سسلی حرف اولماسه (۱) براخلیر (ی) یاریلیر. عالی: ایله: قلم—قلمیله.
 ۷) قید: ۲نجی حالده (گ) دن قباق بر (ی) کرکدر یازیلسون

(* قید: هرگاه اسمیگ آخری سسلی حرفه قورتارسه ۲نجی و ۴نجی حالده بر (ن) کلبر.

۲) اسم مکان

اسم مکان یرکوستریر. اسم جنسیگ آخرینه (لك) و یا (لق) آرتیرمقیله اسم مکان عمله کلیر. مثلا: لیمون— لیمونلق.

کل—كللك. اسملیگ آخرینه چوخ وقت فارس اداتلری آرتیق ایله اسم مکان اولیر (زار) (خانه) (ستن)

۹) قید: هرگاه کلمه نیگ آخری بوش دیولنیرسه (لك) یازیلیر، دولسه (لق) یازیلیر.

۳) اسم تصغیر

(Уменьшительное имя)

اسم جنسیگ آخرینه (جیک) و (جیق) آرتیرمقیله اسم تصغیر اولیر، مثلا ساعت— ساعتجیک. اوشاق— اوشاقجیق.
 اسمیک لاپ کوچیککنی کوسترمکدن اوتری (جیکر) ویا (جفار) آرتیر، مثلا: قلم— قلمجیکر— اوشاق— اوشاقجفار.

(جیک) (جیق) (جکر— جفار) علامتلی عرب و فارس کلمه لرینگ آخرینه ده یابوشه ییلیر [بر نیچه اسمیگ آخرینه (چه)

اسم عدد اولسه اونده اسم جنس مفرد حالنده قالار، مثلا؛
دورت آت، ۲۰ قلم، ديمك اولماز؛ ايكرمى قلملر. حاللارده
اسم عدد دكيشيريلمير، آنجاق اسم جنس دكيشيريلير هر گاه بر
يرده اولسه. اسم عددلر آیری اولسه دكيشيريلير (دورت قلم)
حاللارده دكيشيگ.

(۵) اسم صفت

(Имя прилагательное)

صفت اسميگ صفتيني کوستيرير، مثلا: آغ، قاره، قرمزی.
آغ کاغذ، قرمزی چیت.
صفت حال و کيفيتنی ييلديرن کلمه يه موصوف ديلينر،
مثلا: گوزل ايو، آغ ديوار. بو مثاللارده «ايو» «ديوار»
موصوفدر. صفت ترك ديلينده موصوفدن اول کلمه، ديمك
اولماز: ايو گوزل، ديوار آغ... صفت ايکی قسم اولير:
(۱) صفت سماعيه (۲) صفت قياسيه. صفت سماعيه بر قاعده اوزره
اولان صفتلر در، مثلا: يوك، کوچيک، چيرکين، گوزل، آغ،

کبير: کتاب — کتابچه (جه) فارس اداتيدر.
(جيك) ويا (جيق) يازيلمه ايچون انجی قیده باخ.
سم مکان و اسم تصغير حاللارده اسم جنس کمی دكيشيريلير.

(۴) اسم عدد

(Имя числительное)

اسم عدد حساب کوستيرير و ايکی مرتبه اولير: (۱) آحاد
— تکليک (۲) عشرات — اونلق. آحاد — بردن دو قوزه دک:
بر، ايکی، اوچ، دورت، ييش، آلتی، يدي، سکر، دو قوز.
عشرات — اوندن يوزه دک: اون، ايكيرمی، اوتوز و غير...
اسم عدد ايکی يره بولنير: (۱) سان کوسترن عددلر،
۱، ۲، ۳... (۲) مرتبه کوسترن: برفجی — انجی، ۲ انجی، ۳ انجی.
هر گاه عدد تمام سان کوستريميه، آنجاق حصه کوستره
اونده اوگا کسورات ديلنير: ياريم — $\frac{1}{2}$ ، اوچدن بر — $\frac{1}{3}$ ،
آلتیدن دورت $\frac{1}{4}$
ترك ديلينده هر گاه اسم جنسيگ قباقدنه سان کوسترن

فاره، یورغون دوشکون چالشقان... (۲) صفت قیاسیه بعضی
سملریگ آخرینه بر نیچه اداتلر آرتیرمقیله عمله کلیر. بر اسمی
صفت ایتسک ایچون.

(۱) اسمیگ آخرینه (لی) آرتیلنیر:

اسم	صفت
داد	دادلی
شیره	شیره لی
توز	توزلی

(۲) (چی) آرتیلنیر:

قهوه	قهوه چی
دوه	دوه چی
دمیر	دمیر چی

(۳) (سیر) آرتیلنیر

دیل	دیلسیز
باغ	باغسیر
کومک	کومکسیر

(۴) (جه) آرتیلنیر

ترك	ترکجه
عرب	عربجه
فرانسیر	فرانسیرجه

۱. قید: دولت و یا بر اوزکه یخشی صفتلر ایله لقبلمیش
شخصلریگ صفتلرینده (لی) عوضینه (لو) کلیر، مثلا: شوکتلو،
قدرتلو، دولتلو سعادتلو، غیرتلو، عقلولو...

صفتیگ تماملقنی کوسترمکدن اوتری ترك دیلینده صفتیگ
اولکی حرفی تکرار اولنیر و (پ) آرتیلنیر. مثلا: قاره—قاپ
قاره، ساری—ساپ ساری قرمز—قپ قرمز.

صفت قوت ویرمک حالدده صفت کوسترن کلمه یگ قباق
(چوخ) (نهایت) (زیاده) کلمه لری آرتیلنیر: چوخ گوزل، زیاده
خوش حال.

هرکاه بر صفت چوخ اسمه ملحقدر و اولاردن برینگی
صفتی ها موسیندن آرتقدر، او صورتده صفتیگ آرتقلقنی
کوسترمکدن اوتری ترك دیلینده (آگ) کلمه سی آرتیلنیر. مثلا:
ایودن آگ یوک ستولی چیخارت.

صفتلره توأوت قویانده صفتیگ آخزینه (راقدر) کلیر، مثلاً:
بیوکر اقدر، قرمزیر اقدر.

ترك دیلینده صفتیگ بالاجه اولمقنی کوسترمکدن اوتری
(جه) آرتلنیر قاره — قاره جه، آغ — آغجه، قرمز — قرمزجه
هر گاه صفتیگ آخزی (ک) قورتارسه (جیک) آرتلنیر، مثلاً:
بیوک — بیوجیک کیچوک — کیچوجیک. صفتلریگ جمعی اسملریگ
جمعی کمی اولیر، مثلاً: گوزل — گوزلر، آغ — آغلار. هر گاه
موصوف جمع حالنده اولسه صفت مفرد اولار، مثلاً: آغ
دیوارلر، غیرتلو عسکرلر.

صفتلر حاللارده اسملر کمی دکیشیریلیر.

جمع

مفرد

۱ حال — آغ	ساری	سعادتلو	دیلسیز (اسملر کمی اولیر)
۲ حال — آغیگ	سارینیگ	سعادتلونیگ	دیلسیزنیگ
۳ حال — آغه	سارییه	سعادتلویه	دیلسیزه
۴ حال — آغی	سارینی	سعادتلونی	دیلسیزی
۵ حال — آغیله	ساری ایله	سعادتلو ایله	دیلسیزیله
۶ حال — آغدن	ساریدن	سعادتلودن	دیلسیزدن
۷ حال — آغده	ساریده	سعادتلوده	دیلسیزده

هر گاه صفت موصوفیله بر یرده اولسه حاللارده آنجاق
موصوف دکیشیریلیر، صفت اولکی حالنده قالیر.

جمع

مفرد

۱ حال — درین جای	درین جایلار
۲ حال — درین جایگ	درین جایلاریگ
۳ حال — درین جایه	درین جایلاره
۴ حال — درین جای	درین جایلاری
۵ حال — درین جای ایله	درین جایلاریله
۶ حال — درین چایدن	درین چایلاردن
۷ حال — درین چایده	درین چایلارده

(۶) ضمیر

(Мѣстоименіе).

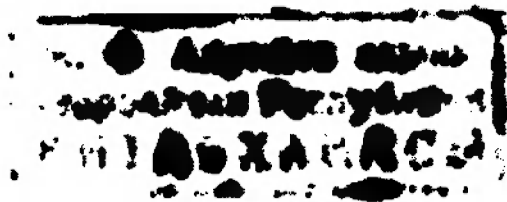
ضمیر، براسم تکرار اولونماسون، او اسمیگ یرینه ایشلنن
کلمه لر در. ضمیر ۵ قسمدر (۱) شخص کوسترن ضمیرلر:

جمع

مفرد

بر

منکم — من

مخاطب — سن
غائب — او
(۲) ضمیر اضافی:

مفرد

(۱) منیم قلمیم (یم) آلام (م)
(۲) سینگ قلمینگ (ینگ) آلامگ (گ)
(۳) اویگ قلمی (ی) آلامسی (سی)

جمع

(۱) بزیم قلممز (مز) آلامز (مز)
سزیگ قلمیگر (یگر) آلامگر (گر)
(۳) اولاریگ قلمی (ی) آلامسی (سی)

(۳) ضمیر نسبی:

جمع

مفرد

شا کردم (م) (مالیم) (یم) شاکیدیک (یک)
شا کردسن (سن) شاکیدسگر (سگر)
شاکیدر (در) شاکیدرلر (درلر)

(۴) ضمیر و صفی ده کلمه نینگ آخرینه آنجاق (کی) کلیر.

مفرد
منیمکی
سینگکی
اونینگکی
جمع
بزیمکی
سزیگکی
اولاریگکی

هر گاه (کی) اسم نینگ آخرینه کسه صفت اولیر:
احمدینگکی، ایوده کی، چولده کی.

(۵) ضمیر اشارتدر: او، بو، مانلا: او شهر، بو کتاب

مفرد

جمع

(۱) حال — من، سن، او   بز، سیز، اولار
(۲) حال — منیم، سینگ، اونینگ   بزیم، سزیگ، اولاریگ
(۳) حال — مگا، سگا، اوگا   بزه، سیزه، اولاره
(۴) حال — منی، سنی، اونی   بری، سیزی، اولاری
(۵) حال — منیمله، سینگله، اونینگله   بزیمله، سزیگیله، اولاریله
(۶) حال — مندن، سندن، اوندن   بزندن، سیزندن، اولاردن
(۷) حال — منده، سنده، اونده   بزده، سیزده، اولارده

قالان ضمیرلر عموم قاعده به کوره دکیشیریلیر

هر گاه شخص کوشترن ضمیرلر اسمینگ قباقینده اولسه

حاللارده آنجاق اسم دکیشیریلیر: منیم کتابیم، منیم کتابیمه،

منیم کتایمده، نسیزیگ کتا بگزده .

(۱۱) قید: ضمیر اضافیده اسمیگ آخری سسلی حرفه
قورتارسه متکلمده (م) مخاطبده (گ) غائبده (ی-سی) کلیر
(سو) سوزینده (ی) کلیر (سویم)

۳ فعل

(Глаголь)

فعل بر ایشبگ اولدیقی و یا اولاجقنی گوستریر، مثلا:
«من اوخودیم» «اوخودیم» گوستریر که کیچمیش زمانده بر
ایش اولوبدر
هر فعلیگ فاعلی واردر؛ فاعل بر ایش ایده نه دیر.
«من اوخودیم» «من» فاعل اولور «اوخودیم» فعلدر .
بر فعلیگ فاعلی بیلنک ایچون او فعلیگ قباقینه «کیم»
و یا «نه» سوالنی قویمق لازیمدر. جانیسر شیده «نه»
جانلیده «کیم»

کیم اوخودی؟ اوشاق. نه یانیر؟ شمع .

مصدر— نه ذات یلدییر و نه زمان، مثلا: کلمک،
کیتمک قالمق، اوخومق. ترک دیلینده مصدر قورتارییر (مک)
(مق). (مک) خفیف مصدر در (مق) ثقیلدر

ترک دیلینده مصدر حالینده هر فعلگ مصدر علامتلیرینی
تولاسه گز ماده اصلیه سینی تایمق اولور. مثلا: یازمق— مصدر در
(مق) تولاساق قالیر (بازا بو حوز ماده اصلیه در) یعنی بر
کلمه نینگ کوکی. کیتمک— کیت، اوینامق— اوینا، ایلنک— ایله
صیغه— فعلربگ دکیشیریلنکینه دیر. فعلدر اوج زمانده دکیشیریلیر:
(۱) زمان حال— ایزدیکی زمان (۲) ماضی— کیچمیش زمان
(۳) مستقبل— کله جک زمان

صیغه لر ترک دیلینده دو قوزدر:

(۱) مازی شهودی— فاعلیگ کیچمیش زمانده کوزیله
گوردیکی ویا اینکه گوردیش کیمی فعلی بیان ایدر. بر فعل ماضی
شهودی اولمق ایچون کرکدر مصدریگ علامتلیرینی (مک، مق)
تولیوب مفرد متکلمده -- (دیم) آرتریله، مخاطبده— (دیگ)
و غائبده— (دی) جمعه متکلمده— (دیک یا دیق) مخاطبده
— (دیگر) غائبده— (دیگر).

مفرد

کیتمک	اوینامق
من کیتدیم	اوینادیم
سن کیتدیگ	اوینادیگ
او کیتدی	اوینادی
کیدوبدر	اوینوبدر

فعل برایشیگ چو خدن اولمقنی گوسترسه (وب) آرتیر.

جمع

بز کیتدیگ	اوینادیق
سبز کیتدیگر	اوینادیگر
اولار کیتدیلر	اوینادیلر
کیدوبلر	اوینوبلر

(۲) ماضی نقلی — کیچمیشی زمانده برایشیگ اولمقینی

نقل ایدر

مفرد

من — گیتمیشدیم	اوینامیشدیم
سن — گیتمیشدیگ	اوینامیشدیگ
او — گیتمیشدی	اوینامیشدی

جمع

بز گیتمیشدیک اوینامیشدیق کیتمیشم — گیتمیشیک
 سبز گیتمیشدیگر اوینامیشدیگر گیتمیشسن — گیتمیشسگر
 اولار کیتمیشدیلر اوینامیشدیلر کیتمیش — گیتمیشلر.

(۳) حال — ایندیکی زمانده برایشیگ اولدیقنی گوستریر.

من — یلیرم ایستورم بز — یلیریک ایستوریک
 سن — یلیرسن ایستورسن سبز — یلیرسگر ایستورسگر
 او — یلیر ایستور اولار — یلیرلر ایستورلر

(۲) قید: حال صیغه سینده مصدریگ علائتلریندن قباق

یعنی ماده اصلیه نیگ آخرینده سسلی حرف ایشیدیلنسه بر
 (یو) دخی آرتیر. مثلا: ایلمک، (مک) آتساق قالیر (ایله)
 ماده اصلیه نیگ آخری (ه) قورتاریر، اوگا گوره حال صیغه
 سینده کرکدر بر (یو) آرتسون: ایلمک — ایلیورم اوینامق —
 اوینیورم دیمک — دیورم. هرکاه ماده اصلیه سس سیز حرفه
 قورتارسه آنجاق (ی) کایر، مثلا: ییلمک — ییل — یلیرم، ایچمک
 ایچ — ایچیرم قالمق — قال — قالیرم، یازمق — یاز — یازیرم.

(۴) التزام — برایشیگ لازم اولمقنی گوستریر

مفرد

جمع

من (كرك) كام قالم بز كلك قالاق (قالو)

سن كاه سن قاله سن سيز كاه سگر قالاسگر

او كاه قاله اولار كاه لر قاله لر

بو صيغه ده هر كاه ماده اصليه نيگ آخرينده (ت) اولد

(د) اولور: مثلاً: كيتمك — كيدم* ايشيتمك — ايشيدم .

(ه) استقبال - بر ايشيگ كاه جك زمانده اولمقنى كوستر

بو صيغه ده مفرد ده جمعه ماده اصليه دن صگره (ه) آرتيد

ماده اصليه نيگ آخري سساي حرقه قورتارسه (ه) سواي بر (ه)

آرتيره

مفرد

جمع

من — سوه جكم اوخويه جثم يز سوه جيگ اوخويه جا

سن — سوه جكسن اوخويه جقسن سيز سوه جكسگر اوخويه جقس

او — سوه جك اوخويه جق اولار سوه جكار اوخويه جقلا

(۳) قيد: بو صيغه ده ماده اصليه نيگ آخري (ز)

قورتارسه (د) اولير كيتمك — كيده جكم ، ايتمك — ايده جكم

(۴) مضارع — يرينه كوره استقبال، يرينه كوره حال معناسنى

ويرير.

مفرد

جمع

من — كيدرم آغلارم بز كيدريك آغلاريق

سن — كيدرسن آغلارسن سيز كيدرسگر آغلارسگر

او — كيدر آغلار اولار كيدرلر آغلارلر

مفرد

جمع

چالارم

چالاريق

چالارسن

چالارسگر

چالار

چالارلر

(۷) فعل و جوبى — بر ايشيگ واجب اولمقنى كوستر بر

مفرد

جمع

من كيتملى يم اوخوملى يم بز كيتملى يك اوخوملى يق

سن كيتملى سن اوخوملى سن سيز كيتملى سگر اوخوملى سگر

او كيتملى در اوخوملى در اولار كيتملى درلر اوخوملى درلر

(۸) امر حاضر — بر ايش ايتمكه امر ايدير او و قكه فاعل

حضورده اوله

سن-کیت، قال یاز، اوخو، آغلا، بیل، دی، اوینا
 سیزگیدیک، قالگ، یاریگ، اوخویگ، آغلايگ، یلیگ، کلمیورم، قالمیورم
 دییوگ، اوینایوگ کیدیگز (یگر) هر فعلیگ ماده اصلیه سی، ا، مضارع
 حاضر در، بر ایشی امر ایدن نهی ایتمک ایسته سه امر حاضر یگکم قالمام
 آخزینه (مه) آرتبر مفرد ده، جمعه (مه) سوای بر (یگر) آرز
 کلمه ملایم، کلمه حاضر، امر غائب- نهی
 کلمه سونلر، کلمه سونلر، کلمه سونلر، کلمه سونلر
 کلمیگ قالمیگ

و یا (یگ) سن کبتمه، قالمه، یازمه، اوخومه آغلامه، بیلد
 هر گاه فعل بر شی سوال ایدیر، اوند یوخارد ذکر
 دیمه، اوینامه سیز کبتمه یگر اوخومه یگ آغلامه یگ... ولنان صیغه لرده بر (ی) آرتار، مثلا: کیتدیگمی، قالمیشمی سن،
 (۹) امر غائب - بر ایشی قائبده اولانه امر ایدر: ایتسیر میسن که جکمیسن... بولردن باشقه برده حکایه فعلری
 یا ایتمه سون، بوصیه ده ماده اصلیه دن صگره مفرد ده (سوار: اولاریگ آخزینه (ایدی) کلیر اوینامق - اوینور ایدیم
 جمعه (سونلر) کلیر اوکتسون، فالسون، یازسون، اوخوسولمق - آلیر ایدیم.

آغلاسون، اولار کیتسونلر قالسونلر، بازسه نلر اوخوسون، بو فعلریگ آخزینه (ایسه) کله، شرط کوستریر:
 آغلاسونلر، نهی ایدنده (سون) (سونلر) دن باشقه بر (ه) کازیر ایسه، یازیر میش ایسه... (ایسه) نیگ یرینه گاه وقت (سه) ده
 او کبتمه سون قالمه سون، یازمه سون، اوخومه سون، آغلازیلیر: یازیرسه.

سوز، اولار کبتمه سونلر، قالمه سونلر، یازمه سونلر، اوخومه سون، قید (۱۴) ترک دیلینده فعللرده اسملر کمی حاللارده
 کیشیریلیر: کیتمک - کیتمیگ - قالمقی - اوخومقیله.
 آغلامه سونلر

قید (۱۵) بر فعلیگ فاعلی معلوم ایسه اوگا نمل معلوم دینلیر،
 کلمه مگ - قالمه مق
 ما معلوم اولمه سه - مجهول: معلوم - مجهول
 ماضی شهودی ماضی نقلی
 کلمدیم، قالمه دیم کلمه دیشم
 یازمق - یازلمق
 یلمک - ییلینمک
 قالمه دیشم

۸ اسم فاعل

(Причастіе дѣйствительнаго залога)

اسم فاعل بر ذاتیگ برایش ایتمکنی کوستریر. بر فعلدن
اسم فاعل آلمق ایچون، هر گاه مصدریگ آخری (مک) .
قورتاریسه، (مک) ی آتمق بر (ن) آرتیرمق، مثلا: کرمک
— کزن، ایچمک — ایچن .

هر گاه مصدریگ آخری (مق) اولسه (مق) ی آتوب بر
(ا) آرتیرمق، مثلا: اوتورمق — اوتوران، یازمق — یازان .
هر گاه ماده اصلیه نیگ آخری سسلی حرفه قورتاریسه
(مک) اولسه (ین) (مق) اولسه (یان) کلیر، مثلا: اوینامق —
اوینیان، اوخومق — اوخویان او شومگ — اوشوین، ایستمک
— ایستین

گاه وقت اسم فاعلیگ آخری (یجی) قورتاریر، مثلا:
سبلمک — سیلن — سیلیجی یازمق — یازان — یازیجی.

۹ اسم مفعول

(Причастіе страдательнаго залога).

اسم مفعول مجهول مصدریندن اولوب اسم فاعلیگ

ادتلرینی آرتیرمقیله اولور اوخونمق — اوخونان، یازیلیمق —
بازیلان؛ گاه وقتی (میش) ده کلیر، مثلا: یازیلیمیش، سیلینمیش.
عاطفه او حرفلر در و یا کلمه لردر که ایکی فعلی بر
رینه چاله ترک دیلینده چوق ایشلنن عاطفه بولار در:
(وب) (وبن) مثلا قاچوب کیتدی، کاغذی یازوب ویردی
وشاق اوینیوبن مکتبه کیتدی. ۲ (نجه) (جه)، مثلا: اوکاینجه
یچ ساعت اولار: اوشاقی وردیقجه خراب اولار. بر فعللر
مان کوستریر. گاه وقت (نجه) (جه) یرینه (دک) کلیر —
— فاعلیگ حالی بین ایتمکدن اوتوری بر فعل ایکی دفعه تکرار
لیر و آخیرینه (ا) یا اینکه (د) کلیر او ماشینده اوخویه اوخویه
کیدیردی. بن اوکا یازا بزا بو سوزلری دیدیم.
فعللرده تصغیر اوله بیر، مثلا: سومک — سودیجه کیم،
بردیجه کی یازمق — یازدیجه قم، اوخودیجه قم ...

۱۰ ادوات

(Послѣлоги—предлоги)

ادوات او کلمه لره دیر که بشقه کلمه لرد قوشانده معنایی
م ایدیر ترک دیلینده ایشلنن اداتلر: (دن) (دک) (قدر)

۱۳) ندا

(Междометіе)

ندا اینسانینگ آجقلى و یا شاد وقینده آغزیندن چیخان
 کلمه لرده دپیرو یا اینکه حیوانلاریگ طور به طور سس ویرمکلرینی
 گوستریر: آآ آی! وای! واه! ای! اوخ! اوف! تف!
 قوقولی قوا! مه! میوا!

۱۴) نشا نلار

(Знаки препинанія)

مطلبلر یخشی آگلا شیلماقندن اوتری بر نیچه نشانلاروار.
 ۱) نقطه (.) مطلبدن صگره او وقت قویلیرکه قباقده کی
 مطلبیله صگره کی مطلبیگ نسبتی اولماسون. مثلا: باغده بلبل
 اوخویور. آدم آده کرکدر.
 ۲) ترس پوش (°) او وقت قویلیرکه ایکی مطلبیگ
 بر برینه چوخ نسبتی اولمیش اوله. بو صورتده چوخ وقت را
 بطه لر ایله مطلبلر یاپشیر. مثلا: من اوگا بو سوزی دیدیم
 اما او سوزیمه قولاق آسمادی. زلکین فقیری کرک یاددن
 چیخارتمه سون. چونکه روزکاره ییل ماغلامق اولماز. و دخی

(۵) (۰) (ی) اوشاق باغدن کلیر. اورادن بورادن

۱۱) رابطه

(Союзъ)

رابطه—کلمه لری و یا مطلبلری بر برینه یاپشدریر.
 ترک دیلینده ایشلنن بولار در: اما، وه، چونکه، زیرا، اوندن
 اوتری، هانسیکه، اوزره، ماعدا، یا—یا، نه—نه.

۱۲) نظرف

(Нарѣчіе)

ظرف یا زمان کوستریر، یا مکان. زمان کوسترن ظرفلر:
 اولجه، صگره، دونن، کیجه. مکان کوسترن: هاراده، اوراده
 بوراده...

(۶) قويلير او وقتكه بر مطلبده اسملر، يا صفتلر و يا فعللر تكرار اولنه، مثلا: آت، ايت، ايشگ ايو حيوانيدرلر. «سوزى بر، يوركى صاف، شير يوركلى، اصلان قوتلى، ملت يولينده جان قويان، صاحبسيزلره صاحب، كومكسيزلره كومك و یرن...»

(۳) نقطه لى ترس پوش (؛) او وقت قويلير كه ايكي مطلبگ بر برينه آز نسبتى اوله، مثلا: والده لريمزه حرمت واجبدر؛ اولار وقتينده بزه چوخ زحمت چكوبلر.

(۴) ايكي نقطه (:) او وقت قويلير كه بر كلمه دن يا بر كلامدن صگره بر شىي سويلنه و اولنجى كلامى بيان ايده، مثلا: پيغمبريمز بو يروبدر: «يشيكه دوشديكگر كوندن تا بوته كيرديكگر كونه دك علمى طلب ايديگ»

(۵) هر كاه يازان شخص اوز انشأسنى غيرسيگ كلاميله قوتلنديرمك ايستور و كلامى صاحبي سويلين كمى دييور، اونده ايكي نقطه دن باشقه اوزكه نيگ كلامينيگ قباقينده و آخرينده جفت بالاجه دال حرفه اوخشان نشانلار قويلار (» «) نيجه كه يوخارده پيغمبريگ كلامينده

(۴) سوال نشانيدر (؟) مثلا: سن هاردن كليرسن؟ اونگ آدى نه در؟ درسكى اوخود يگمى؟

(۷) تعجب نشانيدر (!) بو نشان هميشه ندادن صگره قويلير. حه! ايندى آگلا ديگمى؟

تعجب نشانى قويلير دخى بر شيه و يا بر شخصه خطاب اولنانده، مثلا: حسين! درسگه يخشى دقت ايت. كوگل! آه و فغانگه دوزمك اولماز

هر كاه خطاب اولونميش كلمه كلاميگ اورته سينده اولسه كلمه نيگ ايكي طرفيندن (°) قويلار و تعجب نشانى مطلبگ آخرينه دوشر. مثلا: ايشه، سون، آه فغان چوخده سن! هر كاه (كوگل) بو معانيگ آخرينده اولسه آنجاق قباقدن (°) قويلار و آخرده (!).

ايشه آه و فغان چوخده سن، كوگل!

(۸) چوخ نقطه (...) مطلبدن صگره او وقت قويلير كه يازان شخص ايستيمه مطلبيني آشكار ايتسون، مثلا: من بو سوزى اوگه ديديم، اما...

(۹) كلامده برسوز براختميش اولسه بو نشان (—) قويلير. (جيز)

(۱۰) بر كلمه نى يا مطلبى غيرلريندن آيرهق ايچون بو نشان قويلير (ر)

۱۵) مبتدی

(Подлежащее)

تمام کلامده مبتدی کرک اولسون؛ مبتدی کلامده او کلمه یه دیر که اونینگ باره سینده دانشله، مثلا: اوشاق اوینیور. بو کلامده (اوشاق) مبتدیر، زیرا که اونینگ باره سینده دانشیرلیر مبتدینگ سوالی همیشه (کیم؟) و یا اینکه (نه؟) اولیر.

۱۶) خبر

(Сказуемое)

(اوشاق اوینیور) بو کلامده (اوینیور) خبردر. خبر کلامده او کلمه یه دبیر که مبتدینگ باره سینده بر شی دیسون. یوخارده ذکر اولونان کلامده (اوشاقینگ باره سینده دینیر: اوینیور. خبر چوخ وقت فعلردن اولیر، اما صفتینگ و غیر اسملریگ آخربنه (در) آرتیرمقیله خبر اولیر، مثلا: اوشاق تیلدر؛ دیوار آغدر؛ قلم پولاندر — مبتدی جمع اولسه خبریده کرکدر جمع اولسون،

او صورتده که مبتدی جانلی شی اوله، مثلا: میشده بلبلر اوز نغمه لرینی اوخویوردیلر. معلمر مکتبه درس ویریرلر.

— هر گاه مبتدی جانسیز شی اوله و جمع اولسه ده خبری مفردده گلر، مثلا: کتابلارمیزیگ اوسته در. قلم، کاغذ، میزیگ اوستیندن دوشدی.

— مبتدی جانلی، جانسیز اولسه ده قباینده (چوخ) (آکثر) و غیر سوزلر اولسه که مبتدینگ چوخلقنی کوستره، خبری مبتدی اولار، مثلا: او طرفه چوخ قوزی اوتلیور. ترک دیلینده آکثر سوز عربدن آلتوبدر

۱۷ اصل کلام

(Главное предложение)

چوخ وقت ایکی کلام برشیگ باره سینده دانشیر، آنجاق کلامیگ بری اول برینی تمام ایتمکدن اوتری دینیر، مثلا: دونکی شخصی من کوردیم، سوز دیمدیم، چونکه یانینده آدم واریدی. بو کلامده ایکی آیری کلام وار، (ا) دونکی شخصی

من کوردیم، سوز دیمدیم. ۲) چونکه یانینده آدم واریدی.
اولنجی کلام (اصل کلامدر)

۱۸ بیان آیدن کلام

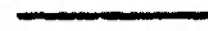
(Придаточное предложение)

بوخارده ذکر اولنان کلامده ۲ نجی کلام اولنجی بیان
ایدیر (کوردیم نیه سوز دییه یلمدیم؟) چونکه (اوندن اوتری
که، زیرا) یانینده آدم واریدی. بیان آیدن کلامی آتمق
اولار، اصل کلامی آتمق اولماز. ترک دیلینده اصل کلامیله
بیان آیدن کلامی یاشدیران چوخ وقت بو سوزلر اولور:
چونکه، زیرا، اوندن اوتریکه، هانسیکه. اصل کلام بیان
آیدن کلامدن همیشه (*) ایلد کرک آیریله. گاه وقت (چونکه)
(زیرا) براخلیر، اونده ایکی کلامیگ آراسینده (: قویلیر،
مثلا: دونگی شخصی من کوردیم، سوز دیمدیم: یانینده
آدم واریدی.

گاه وقت بیان آیدن کلام اصل کلامدن قباق دوشیر،

آنجاق اونده بیان آیدن کلامیگ فعلیگ آخینه شرط کوسترن
(سه) و (ده) کلیر. بو صورتده ایکی کلام هیچ بر نشانیه
آیریلماز، مثلا: منی اولدورسه لرد من دوغرونی قویوب
یالان دیمرم.

قید: چونکه، اوندن اوتریکه، هانسیکه و بو طور غیر
سوزلیگ (که) نی ضمیرده تعلق کوسترن (کی) ایله
قارشدیرمه مق، مثلا: منیمکی، اونیکلی، حسینگکی.

تحلیل (Разборъ)

بر سوزی صرف و نحو قاعده لرینه کوره حل ایتمه
(تحلیل) دییر، مثلا:

بادکوبه — اسم خاص.

کوچه ده — اسم جنس، مفرد ۷ نجی حالده

کله جک — فعل، استقبال، مفرد غائب.

ذیلده چاپ اولنان مطلبلری، حکایه لری و شعرلری معلم،

کرکدر هر قاعده نی شاگردلره بیان آیدن صگره، ازبر

یازدروب تحلیل ایده‌لر.

۱

آری بیل قایریر. بلبل قفصده اوخویور. حسن درسدرینی قورنردی. کذب میزیگ اوسته‌دره. یه‌بالق کیجه نوجبر. دلانه ر دروازه‌نی آچدی. قار قیشده باغیر. ه‌غش برده و پبرده

محمد و حسن باغه کتدیلر. بدکونه‌ده غم حخیر. سکه عقسو غر در. ایسی بر عملری یورودن وکریک. وشمیر. سه جوخ ایسی اولر. دمه وندیلر و-ویر. نون کوچهری سولوردیلر.

۲

تکی گومدن قجدی. سمونقه جوخ نهور بئیر. کجکی سونق نرسدر. قنقه شیخ کس یوحیری. در-ون ناره رنه کورنیت فقیرر چور آرحه. بکمت بو-ر

۳

وئدحق بو کور بر کرحه. آری. قرد نسسه-آحق نیکاجقی ورسر. سن بو نسدکی سره. عشبور. نون

مکتبه بر قرجغاز کلمیشدی بو طفلیگ باشجغازی آغریور. مگا تریه ویرن آناجغازیم اولوبدر. او قرداشجغازیمی عبث یره قویمادی کلسون.

۴

.... بر کونی بلبله دیدی برایشک ماخنده ماحرسن دیور لر بی شک... اوچ کون اوچ کیجه سوسیز یول کیمک چتینر. بر آیده ۳۰ کون وار. مهمودیک آتاسیندن بر میلیون پول قالوبدر؛ او پولیک، میندن بر پاینی مکتب تیمکه صرف ایذیر. بو قرخ کتابدن بری نیمدر. اون ایکی آی بر ایل ایسر. آلتینجی دمه سیزیک یاینگره تلیرم، ایندی آنجاق ایوده تاپدیم. مکتبه اولنجی شا کرده بر یخشی کتاب باغشلا دیلر

۵

« یایگ ایسی گونلریندن ایدی؛ کونیک آخرمجی شفتی اوجه آغاجلاریگ باشنی قزل رنکینده ایتیشدی... یله گوزل وقده؛ آغاجیگ آتینده؛ کوی اوتیگ اوستینده بر نوجوان اکشمیشدی. بو جوان اوغلان کل یوزلی؛ خوش صفتای اولوب عقل و کمالی یوزیندن معلوم ایدردی... »

آغلادی منی بو غملی فرقت.
 اولدیردی منی بو قانلی حسرت.
 ای کوز یاشی! دوش گوزیمده دورمه!
 ای تیر الم! جلالی اورمه.

۴

... «پشیکه سویلیدی: «بو فکریم وار
 کسکن دوتمقه منیده آپار؛
 زیر زمین ایچره اولیاق سیچانی
 نه حسابی بیلینسون نه سانی
 دیدی: «مستان، ظرافت ایتمه، مگا
 بو مناسب سگا دکل، آ ناخا!
 ای عزیزیم منیم، ایکی گوزیم
 بو منیم عادیمدر!... یوخدی سوزیم
 ایستورسن کیدک شکاره، ولی
 سگا قسمت دکل بو آو عملی...»
 «عییی یوخ کل کیدک، دیدی مستان:
 «حاضرمن بو سن، بوده میدان...»
 ر. ا.

۷

«من جهان ملکنده مطلق دوغری حالت کورمدیم،
 هر نه کوردیم اگری کوردیم اوزکه بابت کورمدیم.
 آشنالار اختلاطینده صداقت کورمدیم،
 بیعت و قرار و ایمان و دیانت کورمدیم،
 بی وفادن لاجرم تحصیل حاجت کورمدیم.
 خواه سلطان، خواه درویش و کدا بالاتفاق:
 اوزلرین قیلیمیش کرفتار غم درد و فراق،
 جیفه دنیایه در هر احتیاج و اشتیاق،
 بو نجه کیم ایتدیم تماشه سوزلرد آسدیم قولاق،
 کذب و پنهاندرن سوایی بر حکایت کورمدیم.
 خلق عالم بر عجب دستور دوتمیش هر زمان،
 هانسی عملی کوگلی کیم سن ایدر اولسن شادمان،
 اوسگا البته کیم بدکولوق ایلر بی کمان،
 هر کسه هر کسه ایتسه یخشلیق اولیر یمان:
 بولمدیم بر دوست، اوندن عداوت کورمدیم...»
 و.

ظہو، نو بہاری عالمہ اعلام ایدن ببل،
صدای خزنی شوق آور ایام ایدن ببل،
منیم فریاد محز و نانہ می اتمام ایدن ببل،
بو تون کلشنده کی شاعرلری خوشکام ایدن ببل،
طبیعتدن اوروردیم فکری بی آرام ایدن ببل؛
نیچون اول قوشجغاز کوکلیم کمی مفتون محتدر،
فغالی ناله بخش سینہ در، فریاد فرقتدر،
سموات الہیہ صدای سرمہ دیتدر
دوقونہ ازمی منیم سودامہ بو حالت نہ حالتدر؟
قارانلقده اوتر ترید حزن شام ایدن ببل!

اوشاقلار کتابلارده یازیلان شیلہ کرکدر یخشی دقت
ایتسولرہ انسانیک روحنہ علم ویرن لذتی ہیج شیئی ویرمز،
علماریک بارہ سینده چوخ شی یازیلنمیش، آنجاق اوخویان
ایستر، علمی سوه ن قرانلقدن ایشیقلقہ دوشرہ، علمیک ایشیقی یانان
لا مپانیک ایشیقنہ بگرہ مز، انسان آنجاق علم اوخویہ اوخویہ خوش

بخت اولارہ، علمیک گوجینہ خوش بخت اولان غیرتی الدن
ویرمیوب باشلار اوز ملتہ کومک ایتکہ.

عالیمن «آدم» اولمقہ هنر لازیمدرہ، هر عالیمه
«آدم» دیمک اولماز علم انسانہ آنجاق ییلمدیکی شیلری
تعلیم ویریر، اما «آدم» اولمقہ تریہ کرکدر، گوزل تریہ لی
آنادن گوزل تریہ آلتار.

آنامزہ، آنامزہ حرمت ایتک بزہ واجددر، چونکہ وقبندہ
اولار چوخ زحمت چکوبلر و چوخ گوز یاشی توکوبلر،
آنانیک آنانیک یوزلرینہ عاق اولان شخصلر نہ بو دنیادہ خوش
بخت اولارلر نہ او دنیادہ، زیراکہ بودنیادہ خلقیک او دنیادہ
اللمیک نظریندن دوشرلر.

انسان ہارادہ اولمیش اولسہ علم کرک اوخوسون، اولجہ
علماریک داایجہ کیدن یوروپا طاغہ لریندن یونان اولوبدر،
صگرہ اولاردن علملر کینچوب عربلرہ، ہانسیلارکہ او وقت ایسپانیادہ

ساکین اولیر دیلر. اوراده عربلریگ یخشی مکتبلری واریدی.

۱۳

ای کنج ایختیار زائر! ای عاقل و بیقرار زائر!
ماند کاب سویله سویله : یلم هاره یه کیدرسن اوپله؟
یوز دخی ایلسن سیاحت بر کره دوشون که آگ نهایت
آرامگهیگ بو یردگلی؟ بو قبر بقا اثر دگلمی؟
اوی! حقیقت آدمیگ توکلری یز ییز اولور! آی بیچاره!
بو نه چاشمق، نه ورشمق؟ وای! وای! اوشخصیگ حالنه که
قره پول کوزلرینی کور ایدوب، دنیادن خبری یوخدر! ای
بدبخت! اوزیگله نه آپاراجقسن؟ ایکی ارشین آغ! حا!

۱۸-۱

بر مدینت دادمیش قوجه کشی اوز قرینه لازیم اولان
تریبه نی ویرمیشدی. بولار ساکین اولان شهره غیر یردن بر
دوقتور کلدی. بو قزی کوروب، دوقتور ایستدی اونی آلسون.
قوجه کشی بر آردن صگره راضی اولدی و قرینی دوقتوره
ویردی. دوقتور توی ایدوب قزی اوز اولدیقی شهره کتورمک
ایستدی؛ قوجه ده خواهیش ایتدیکه اونیده آپارسونلر؛ اوچیده یوله
روانه اولدی

— بولار بر دره ایچیندن کیچیرلردی. دره ینگ ساق طرفی
داشلق صول طرفی داغلق ایدی. داغلق اولماقه کوره بعض
مغاره لر گورنیر ایدی، مغاره لر انسانه قورخو گتوریردی. داش
آتانده آدم سسی کمی سس چیخیردی.

— سارماشیق لرایله دولو بر یردن کیچیرلرکن برس
ایشیتدیلر. قر تیز دایانوب سوروشدی: «بونه در؟ نه سدر؟
دوقتور — نه لازیم؟ کیدک.

قر — نه کیدک؟ کورک بو نه سدر.

قوجه — بزه لازیم اولان شی دکل

قر — خیر، خیر، بو سس هارادن کلمکنی کرک ییلک،
بو سوزی دیوب قزیگ گوزلری سارماشیق لده بر قاره نلق
دائریه ساتاشدی، والنی اوزادوب دیدی: «سس بو مغاره نیگ
ایچیندن گلیر؛ من کرک اورایه گیدم». هر چند دوقتور وقوجه
کشی قزیگ فکرینه مانع اولمق ایستدیلر سه قز فکریندن دونمیوب
اوزی مغاره یه طرف کیتدی. اونیک دالیجه قوجه کشی و
دوقتور کیتدیلر و مغاره یه داخل اولدیلر.

— مغاره بر اوطاقه قدر واریدی. بولار ایچری

کیررکن فریاد ایشیتدیلر: «اوشاقلاریمی گورمیوب اوله جگم»

دییوب سس گلیردی، مغاره نینگ ساق طرفینه باخاندہ گوردیلر اوتوز
 یاشیندہ بر آدم قاینہ بلشمیش زاریلدیور و هردن بر دیور:
 «آمان! سو! قز اونی بو حالده گوروب گوزلری دولدی
 «سو ایستیورسنمی؟» دییوب مغاره دن چیخدی. دوقتور یاوق
 گیتدی.

قوجه — نجه در؟ نه یرده در؟

دوقتور — بو گوندن بوگا یخشی باخیسه قورتارار

قوجه — نیجه باخملی

دوقتور — شهره آپارملیدر.

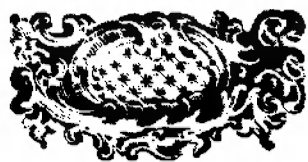
بولار صحبتده ایکن قز الینده بر طاس سو ایچری داخل
 اولدی. خسته یه سویوی ویردی. خسته دقتیله قره باخوب
 سویوی ایچدی.

قز ارینه آتاسینه دیدیکه خسته نی مغاره دن آپارسونلر.
 اولار راضی اولمیوردیلر. قز اوز سوزینیگ اوسته دوروب
 خسته نی شهره کتوردیلر. دوقتور خسته نیگ یاراسینی ساریدی
 و قز کیجه کوندوز خسته نیگ باشی اوسته دولانوب قوللوق
 ایدردی.

— خسته نیگ آزارنی من به گون آزالیردی و بر آزدن

صگره لاپ قورتاردی. خسته قرینگ خجالتیندن یلمیوردی نه
 طور چیخسون: قز بیچاره نی اولومدن قورتاردی. بونینگ عوضی
 نه اوله ییلر؟ بو فکرلر باشینده دولانیردی. برکون قزی گوروب
 گوزلریندن یاش توکه توکه دیدی: «مگا تازه دن جان و بروسگر!
 من فقیر آدمم؛ سیزینگ یاخشلیکزینگ عوضنده نه باغشلامق
 اولیر؟» قز دیدی: «بو توکلن کوز یاشلارینگینگ اگ قیمتلی
 جوهرینی باغشلیگ ...»

ОБЪЯВЛЕНІЕ.

Кромѣ этого учебника вышли изъ печати и продаются слѣдующія сочиненія Нариманова.

- 1) **Наданлыкъ**—драма въ 4-хъ дѣйствіяхъ, цѣна 25 коп.
- 2) **Дилинъ-беласи**—драма въ 4-хъ дѣйствіяхъ, цѣна 25 коп.
- 3) **Богадиръ и Сона**—1-ая часть одного романа. цѣна 20 коп.
- 4) **Самоучитель русск. яз. для татаръ**, цѣна 60 к.
- 5) **Рѣчь**, сказанная въ Елисаветполѣ о театрѣ.
- 6) **Надиръ-Шахъ**—трагедія въ 4-хъ дѣйствіяхъ и въ 7 карт. цѣна 40 коп.

Въ скоромъ времени выйдутъ изъ печати:

Богадиръ и Сона—продолженіе (2-ая часть)

1899
3

Г. С. 490.

К Р А Т К А Я
ТАТАРСКО-АДЕРБЕЙДЖАНСКАЯ
ГРАММАТИКА.

СОСТАВИЛЪ учитель татарскаго
языка Бакинскій **АЛЕКСАНДРА**
Ш мужской гимназіи

Н. Наримановъ.

77/1909.

БАНУ.
Типографія Губернскаго Правленія.
1899.